

НАЦИОНАЛНА МРЕЖА ЗА ДЕЦАТА

Изм. № 303/17.12.2021

МЕМОРАНДУМ

Относно национална стратегия за елиминиране на Човешкия Папиломен Вирус

Юни – Октомври 2021

Човешкият папиломен вирус (HPV) е с висок онкогенен потенциал за развитието, не само на рак на маточната шийка (РМШ), но и с други прояви (премалигнени лезии и карцином, засягащ вулвата, вагината и ануса; рак на орофаринкса; рак на глава и шия; рак на пениса; папиломи на гениталиите, ануса, устната кухина и ларинкса). Около 5% от всички видове рак при жените и мъжете по целия свят са причинени от HPV. До 90% от сексуално активните мъже и жени се срещат поне веднъж в живота си с човешкия папилома вирус.

През последните двадесет години безспорно е доказана връзката между инфекциите с онкогенни типове човешки папилома вирус (HPV) и карциномът на маточната шийка (през 2008 г. бе присъдена Нобелова награда на проф. Цур Хаузен за това откритие), което доведе до разработването и внедряването в практиката на безопасни и ефективни профилактични ваксини срещу HPV-инфекцията. Създаде се възможност за предотвратяване на самото заразяване с онкогенни типове HPV, което не дава възможност за развитие на последващите ракови промени в маточната шийка. Според медицинските експерти в световен, европейски и национален мащаб, комбинацията от профилактична HPV-ваксинация и редовен цервикален гинекологичен скрининг може да намали заболяемостта от рак на маточната шийка с 94%. Човешкият папилома вирус е втори по честота причинител на рак при човека след *Helicobacter pylori* и преди вирусите на хепатит В и С.

Ракът на маточната шийка е втори по честота при жените между 15 и 59 г. в България (през 2018 г. са регистрирани 1080 жени с РМШ), което определя неговото значение като тежък проблем на съвременното обществено здравеопазване със сериозно социално-медицинско и икономическо значение – лечение, рехабилитация, социална подкрепа, дълготрайна загуба на трудоспособност и др. Увеличават се случаите на новорегистрирани болни в напреднал стадии и се наблюдава тенденция за увеличение на засегнатите в младите възрастови групи. Заболяемостта от рак на маточната шийка през 2018 г. е била 29.9 на 100 000. Заболяемостта от рак на пениса е 1.4 на 100 000, орофарингеалният рак е диагностициран при 2.4/100 000 мъже.

Ваксинацията срещу рак на шийката на матката е пропоръчителна преди началото на половия живот на момичетата около 10-12 годишна възраст. Поставена в ранна възраст ваксината е най-ефикасна. Препоръчва се редовен скрининг чрез цитонамазка, което свежда вероятността от развитие на рак до много малка. За по-зрелите жени, които не са ваксинирани, остава профилактиката с цитонамазка веднъж на 2 години, тъй като този вид рак протича понякога безсимптомно.

НАЦИОНАЛНА МРЕЖА ЗА ДЕЦАТА

Европейската онкологична организация (ЕССО) посочва, че ваксинацията трябва да бъде универсална, както и да бъде последвана от вторична профилактика – скрининг за ракови заболявания и ранна диагностика. ЕССО си е поставила за цел до 2030 г. да въведе полово неутралната ваксинация във всички европейски държави.

Миналата година световната общност демонстрира безпрецедентна решимост да елиминира рака на маточната шийка. През ноември 2020 г. СЗО стартира своята глобална стратегия с цел намаляване на смъртността от рак на маточната шийка Тази година, 3 февруари, Европейската комисия стартира своя План за борба с рака – Плана за борба с рака.

За да се осигури масова ваксинация с цел елиминиране на болестта в Европа, е необходимо да се осигурят достатъчно ваксини и достъп до тях, да се образоват родителите и децата чрез програми за сексуално образование и да се въведат програми за скрининг. В някои от европейските държави тези усилия са до такава степен напреднали, че се прилага и ваксинация на момчета. Мъжете са преносители на вируса и те могат да заразят своя партньор. Затова ваксинацията срещу човешки папилома вирус би била най-ефективна, ако се приложи и на двата пола.

В България бе приета и се изпълняваше национална програма за профилактика на маточната шийка, чиято цел е осигуряване на защита на младежите от заболявания, предизвикани от човешкия папиломен вирус. Тази програма приключи през 2020 г. /Национална програма за първична профилактика на рака на маточната шийка, 2017 – 2020 г., приета с Решение № 1/05.01.2017 г. на МС/.

Националната програма за превенция на рака на маточната шийка е с ваксинално покритие при завършен имунизационен курс от две дози съответно: 22% за 2013 г., 14% за 2014 г., 4% за 2015 г., 3% за 2016 г., 3% за 2017 г. и 5% за 2018 г. при целево ваксинално покритие от 75% от момичетата на възраст между 12 г. и 13 г. След обещаващият старт на програмата през 2012 г. се отбелязва рязък спад в покритието, поради различни причини, и най-вече след масово тиражирана неточна информация за смъртен случай при 12-годишно момиче след имунизация с ваксина срещу човешки папиломен вирус, независимо от факта, че обстойното проучване не установи причинно-следствена връзка.

Всяка година 15 хиляди жени в Европа умират от рак на шийката на матката. 40% от случаите могат да бъдат предотвратени и затова превенцията е изключително важна. Към 2017 г. над 70 страни са въвели ваксината в националните си имунизационни програми за момчета и 11 страни за момчета. В редица европейски страни – Англия, Шотландия, Исландия, Норвегия, Испания, ваксинален обхват е над 70 %.

По данни на СЗО от 2018 г. в света са заразени повече от половин милион жени с рак на маточната шийка, а около 300 хиляди са починали. Това е четвъртият най-често срещан рак при жените и се смята за болест на младите, тъй като средната възраст на диагностицираните е 49 години, а на починалите 57 години.

Данни от Австралия показват, че изпълнението на комплекса от мерки по отношение на превенцията на рака на маточната шийка и гениталните кондилони е довело до спад в честотата на разпространение на високорисковите HPV типове 6, 11, 16 и 18 до 1.5%, което е дало основание да се мисли за ерадикация (изкореняване) на заболяването.

НАЦИОНАЛНА МРЕЖА ЗА ДЕЦАТА

В обобщение на множеството проучвания, които изследват влиянието на HPV ваксината могат да се посочат следните 4 фактора, които да се зложат в следващите национални програми и планове и които да доведат до успех на програмите за превенция – висок процент на ваксинално покритие, ранна възраст при ваксиниране и на двата пола, догонващи имунизации и продължаващо действие на програмите.

Проведените информационни срещи между родители, пациентски организации, лекари специалисти в областта на онкологията и оперативната гинекология, както и с експерти и граждански активисти от чужди държави през юни, юли и октомври 2021 година ни убедиха, че в България все още съществуват множество страхове, митове и липса на информираност по отношение на ползите от ваксинацията срещу HPV вируса. Освен това дори пред родителите, имащи желание да ваксинират своите деца или младите хора, избрали за себе си ваксинацията, съществуват чисто административни и финансови спънки както да открият и закупят ваксината, което към момента се случва чрез вносителя и е трудно да се осъществи от индивидуални потребители. Наред с тези бариери сме свидетели на съпротива и нежелание у част от личните лекари да поставят ваксината и да информират и насърчават ваксинацията.

Тези фактори влияят негативно върху мотивацията на желаещите да се ваксинират и като резултат сме свидетели на много ниски нива на превенция и много високи нива на заболявания, свързани с HPV-причинени заболявания. Необходимостта от широка информационна кампания сред родителите, но и сред здравните специалисти, ясно се очерта през последните месеци на работа между родителите, специалистите и неправителствения сектор и това, заедно с анализите на данните от други държави, където ваксинацията и превенцията са довели до много рязък спад на раковите заболявания, свързани с човешки папилома вирус, доказва ясно необходимостта от спешни действия на държавата по отношение на превенцията и профилактиката на тези социално-значими заболявания.

Като резултат от тези срещи и множество дискусии със специалисти, родители, лекари, педиатри, политици и международни експерти, ние предлагаме и настояваме за планиране и изпълнение на следните стъпки и задачи, които да доведат до реални резултати в България:

1. Националната имунизационна програма за профилактика на рак на маточната шийка за момичета и момчета 10-14годишна възраст, но и профилактиката на българските граждани от заболявания, предизвикани от човешкия папиломен вирус да стане част от Националния раков план на България;
2. Включване в задължителния национален ваксинационен календар на безплатна и полово-неутрална HPV ваксинация.
3. Разширяване на целевата група на подлежащите на имунизация по програмата, като се включат допълнителни набори момичета, както и възможност за обхващане на момчетата между 10 и 14 годишна възраст, с оглед осигуряване на равнопоставеност на предоставяната ваксинация.
4. Осигуряване на безплатни програми за скрининг, с фокус по-зрялото българско население.
5. Регулярно предоставяне на достъпна и надеждна информация, базирана на данните от HPV скрининг и ваксинално покритие, както и лесен достъп до ваксинация.
6. Използване на създадената инфраструктура от ваксинационни центрове във връзка с ваксинацията за Ковид-19 и използването им за пряк достъп на родителите до информация и възможност за ваксинация, за да се подпомогне постигането на висок процент на ваксинално покритие.

НАЦИОНАЛНА МРЕЖА ЗА ДЕЦАТА

Ние, като родители вярваме, че обединявайки усилия с експертите и с управляващите, можем да променим нарастващата заболяемост и смъртност от рак на маточната шийка и да станем част от европейските държави, които са се справили с това заболяване.

Искаме да не сме част от статистика, която посочва, че губим по една жена всеки ден от проблем, който може да бъде предотвратен чрез ваксина.

Категорично настояваме HPV-свързаните ракови заболявания да бъдат ключов елемент на Националния раков план.

Разполагаме с инструментите и техническите насоки, от които се нуждаем, сега от нас зависи да ги следваме и прилагаме.

Декември 2021

Национална мрежа за децата

Българска асоциация по семейно планиране и сексуално здраве

Сдружение „Лекари на света“ – клон Сливен

Сдружение "УСМИВКА" – Бургас

Националната мрежа на здравните медиатори

Сдружение "Съучастие"